Volum câștigător
al Concursului de Debut Literar UniCredit,
ediția a V-a, 2012

BIBLIOFAGIA.ro

Mihaela Erika Petculescu s-a născut pe 17 decembrie 1953, la București. A absolvit Facultatea de Limbi Romanice, Clasice și Orientale din cadrul Universității din București. În prezent este profesor de limbi străine.

Mihaela Erika Petculescu

Pax Romana

Stăpânii lumii

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactori: Anca Lăcătuș, Marieva Ionescu
Coperta: Dimitrie Apostu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Georgeta-Anca Ionescu
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© HUMANITAS, 2012

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PETCULESCU, MIHAELA ERIKA
Pax Romana. Stăpânii lumii / Mihaela Erika Petculescu. –
București: Humanitas, 2012
ISBN 978-973-50-3833-5
821.135.1-31

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

În amintirea părinților mei,
Corina și Cornel

Îi mulțumesc dnei Ileana Vulpescu, care a avut amabilitatea – și răbdarea – să citească manuscrisul și să sugereze unele corecturi.

CAPITOLUL I

Escortată de doamnele ei, împărăteasa Livia înaintează grăbită de-a lungul peristilului cu coloane de marmură prețioasă, în jurul căruia se deschid ușile birourilor administrative. Este partea oficială a palatului. Funcționarii imperiali se opresc din drumul lor grăbit și își pleacă fruntea cu umilință în fața ei, întrebându-se speriați din priviri ce caută augusta pe aici. Rareori e văzută în public, în afara ceremoniilor religioase. Chiar și acum, cu capul și bustul acoperite de o manta scurtă, seamănă mai degrabă cu soția unui flamin. Aceeași sobrietate modestă. Este paragonul și modelul matroanei perfecte, ocupată doar cu treburile casei și cu țesutul hainelor care-i vor înveșmânta soțul, magistratul roman.

Ajunsă în fața apartamentului imperial, Livia se întoarce către femeile din suita ei.

— Așteptați-mă aici! le poruncește scurt.

Îndepărtează cu un gest maiestuos cele două gărzi care încearcă prin semne disperate să o oprească. Sunt germani după costum și nu prea știu latinește, dar o cunosc pe augustă și au aflat că are mâna lungă și că e iute la mânie.

Anunțat de venirea ei pe căi oculte, Parthenicus, cubicularul principal, îi iese în întâmpinare.

— Doctorii îl consultă chiar acum, șoptește respectuos.

Bătrâna împărătească ezită pentru o clipă, apoi îi face semn din bărbie să o conducă înspre iatacul principelui.

De ce naiba o fi venit pe intrarea principală? se întreabă libertul. Putea doar să folosească pasajul privat dintre camera ei și cea a cezarului.

În fața ușii, șovăie imperceptibil.

— Deschide! ordonă scurt Livia.

Înăuntru, clipește de câteva ori, buimacă la vederea grămezii de oameni adunați în jurul patului.

— Ce vă buluciți așa? izbucnește mânioasă. Dați-vă la o parte! Lăsați omul să respire, că-l asfixiați stând claie peste grămadă pe el.

Mulțimea de ajutoare face speriată câțiva pași înapoi. Lângă împărat nu mai rămân decât Themison și Antonius Musa, medicii curanți.

— Nu te apropia, Livia! șuieră Augustus cu greutate, sunt într-o poziție indecentă.

Stă de fapt în patru labe, cu fundul descoperit, în timp ce, printr-un joc de oglinzi, cei doi doctori îi examinează rectul.

— Lasă, că te-am mai văzut dezbrăcat, rostește Livia înțepată.

Ajunsă lângă el, îl mângâie liniștitor pe frunte. Se întoarce apoi către medici:

— Ce s-a întâmplat?

— Blestemata asta de constipație rebelă, mormăie Musa, manipulând spatula cu grijă, pentru a obține dilatarea dorită.

Murmură ceva ininteligibil către colegul său.

— Ia nu mai șușotiți acolo pe grecește, de parcă ați avea secrete, se impacientează împărăteasa. Vorbiți tare, să vă auzim și noi.

— Cred că nu e cazul să mai încercăm încă o clismă, îndrăznește Themison. Având în vedere că hemoroizii au sângerat azi-noapte…

— Foarte bine, atunci lăsați omul să se așeze comod, nu-l mai țineți așa, ca pe o capră ce așteaptă țapul să se suie peste ea.

Cu gesturi materne, își ajută soțul să se întindă la loc și-i acoperă, decent, părțile intime.

— Mai avem doar de spălat rana de la picior, că am curățat-o deja de puroi, și gata, am terminat pe ziua de azi, anunță Musa vestea cea bună.

— Duceți-vă învârtindu-vă și nu vă mai întoarceți, mârâie printre dinți Livia.

Doctorii și discipolii lui Themison fac fețe-fețe, dar se prefac că n-au auzit nimic. Numai Augustus zâmbește amuzat, deși rana îl înțeapă rău. De 30 de ani, de când o are la genunchi, s-a obișnuit cu durerea. Când mai surdă, când mai acută. Mai ales în zilele ploioase. A ajuns parte din el. Nici nu-și imaginează cum ar putea trăi fără ea. Îi amintește de Pollio, de începuturile relației lor tulburi, uneori furtunoasă, alteori fructoasă, de Illyricum, când a simțit pentru prima dată excitația pe care ți-o oferă câmpul de bătaie. Ce zile minunate!

Refuză însă să se gândească cum a căpătat-o. Într-un mod cât se poate de puțin glorios. Ieșind dintr-un fort de lemn împresurat, s-a împiedicat de un bolovan.

— Vezi tu, stăpâne…, îl trezește vocea lui Themison din visare.

Îndreaptă privirea către el. Ajutat de Musa, desface cu o croșetă buzele plăgii pentru a o putea clăti.

— Calitatea instrumentelor cu care lucrăm depășește, din păcate …

Zâmbește din buzele-i subțiri:

— …sau din fericire, mediocritatea cunoștințelor noastre anatomice.

— De ce nu mi-ați spus asta înainte de a mă tăia, scrâșnește din fălci, neputincios, Augustus.

— Nu am fost eu acela, se dezvinovățește doctorul.

— Tu sau confrații tăi, tot aia e, mârâie principele.

— Nu ți-ar fi folosit la nimic, îl consolează Livia.

Stă aplecată asupra lui, încercând să-i aline chinul cu șoapte duioase, ca unui copil.

— Pentru că libertatea carierei medicale nu ne oferă nici o garanție, se scapă Antonius Musa.

Themison și câțiva dintre discipolii săi aprobă în tăcere.

— Mai e ceva, rostește după un timp primul. O prejudecată generală împotriva lucrărilor de disecție.

Principele și Livia se privesc consternați.

— Taci din gură cu prostiile astea, se oțărăște împărăteasa la el. Mi se face pielea de găină.

— Chiar trebuie să mă scormonești atâta prin rană? hârșâie la un moment dat bătrânul printre dinți.

Abia mai poate vorbi. Îl seacă la inimă.

— Nu ajung cu degetul până în interior și sonda mă ajută să aplic unguentul, explică răbdător doctorul.

Șterge cu buretele urmele de sânge coagulat de pe piele și face semn unui tinerel să panseze rana cu o bandă de stofă.

— A fost o greșeală când au închis-o la început cu agrafe metalice, rostește sentențios, în timp ce-și clătește cu grijă mâinile într-un lighean.

— Da' ce, trebuiau să mă lase să sângerez până muream? se răstește ursuz principele.

Durerea îl face ciufut și cu chef de harță, gata să dea vina pe alții pentru suferința sa.

— Nici vorbă, stăpâne, se grăbește medicul să-l îmbuneze, dar orice plagă trebuie să se închidă din interior spre exterior. Ceea ce au făcut cei care te-au tratat atunci a fost să pună capacul peste o oală care fierbea. De aceea puroiul și-a croit drum în interior, săpând adânc în os…

Se oprește și-i arată cu degetul băietanului de lângă el ventuza de bronz pe care a folosit-o să tragă puroiul afară.

— Crezi că asta se spală singură?

Rușinat, acesta se grăbește să îndeplinească ordinul. Themison îl suduie pe grecește, după care observă o nouă neregulă:

— Boule, mârâie încet, de ce nu așezi cârpele lângă ventuză? Data viitoare când va trebui s-o folosești, cum ai să produci aderența dacă nu ai la îndemână zdrențele alea să le dai foc?

Asistentul roșește până în vârful urechilor și execută comanda cu gesturi neîndemânatice.

Pregătindu-se de plecare, Themison se adresează principelui:

— Nu uita, slăvite stăpâne, de abluțiunile matinale cu apă rece. Biciuie organismul, dar îl și întăresc.

Livia protestează violent:

— Ba o să se spele cu apă călduță, ca până acum. Ce, vrei să-l bagi în mormânt?

Medicul tace prudent. E mai bine să evite o confruntare directă cu împărăteasa.

— Trec și mâine, rostește după o clipă de tăcere.

Evită intenționat orice aluzie la confratele său.

— Am să fac între timp niște calcule astrologice să văd ce mâncăruri ți-ar putea ușura digestia în contextul zodiacal actual.

Face o plecăciune adâncă în fața cuplului imperial și iese, mânându-și de la spate, ca pe o turmă, discipolii.

După ce-i vede pe Themison și pe asistenții săi retrăgându-se, Antonius Musa începe și el, tăcut cum îi e felul, să-și strângă instrumentele pe un inel spiralat, asemănător unui trusou de chei. Doar medicamentele și oglinzile folosite pentru explorarea rectului le aranjează separat, într-o lădiță cu balamale, pe care o încredințează unui tinerel sfios. E fiul lui, singurul care-i servește de ucenic, de când fratele său Euphorbus a fost trimis de principe să-l trateze pe regele Juba al Mauretaniei.

Îi face semn băiatului să o ia înainte și, după ce își salută respectuos stăpânii, o pornește la rândul său spre ușă. După câțiva pași însă, pare că se răzgândește. Întoarce către cei doi bătrâni, cuibăriți unul lângă altul, o față îngrijorată.

— Eu nu te-aș sfătui, împărate, să urmezi sfatul lui Themison. Degeaba se autointitulează „învingătorul medicilor“ și critică tot ce zic ceilalți…

Ferește privirea în lături.

— Este riscant, mai ales după o anumită vârstă, ca oamenii să se spele cu apă rece.

— Aha! scoate Livia un strigăt.

Aruncă o uitătură victorioasă înspre soțul ei. Augustus închide ochii obosit. Pe fața lui trasă, mustăcește însă un zâmbet ascuns, care îl încurajează pe Antonius Musa să continue:

— Am fost chemat la căpătâiul multor bolnavi cărora Themison le-a recomandat să facă scufundări în lacuri înghețate chiar pe gerurile cele mai năprasnice.

Augusta intervine siderată:

— Dar și tu l-ai tratat așa pe împărat…

Cezarul o bate ușurel cu palma peste genunchi.

— În tinerețe, Livia, în tinerețe…

Suspină nostalgic. Regimul pe care i l-a prescris Antonius Musa atunci, cu băi și multe lichide reci, l-a vindecat de o boală inexplicabilă și l-a readus înapoi la viață.

Oftează din nou, adânc de data aceasta. Numai că, în toamna aceluiași an, toată știința lui Musa n-a putut să-l salveze pe nepotul său Marcellus, fiul Octaviei și soțul Iuliei. De câte tragedii ar fi fost familia ferită dacă tânărul ar fi trăit. Dar nu i-a purtat pică doctorului. Din contră, l-a recompensat cu generozitate. Nu numai cu sume mari de bani, ci și cu favoruri. Deși libertul lui Marcus Antonius i-a acordat dreptul să poarte inelul de aur odată cu primirea rangului de cavaler, pe lângă nenumărate alte imunități fiscale pentru el, descendenții lui și confrații săi medici. Scutiri de taxe asemănătoare celor de care beneficiază senatorii, cavalerii de rang înalt, veteranii și navigatorii care aprovizionează Roma cu mâncare.

Livia tocmai îl amenință pe bietul Musa cu degetul.

— Tu ești doctorul nostru, așa că ar trebui să te preocupi numai de problemele de sănătate ale familiei imperiale!

Principele o bate liniștitor pe braț.

— Eu i-am dat voie.

Se ferește să-i spună în față că, printre privilegiile dobândite, Antonius Musa a obținut și dreptul la liberă practică.

Surâde șters amintirilor. Când a dorit să-l numească medicul său personal, grecoteiul a refuzat salariul normal de 250 000 de sesterți. Pretindea că el câștigă în particular peste 600 000 pe an. Nu l-a crezut până nu i-a făcut dovada cu proprietățile sale imobiliare din Cetate. L-a angajat atunci împreună cu fratele lui pentru suma de 500 000 de sesterți.

Antonius Musa se apropie cu un pas.

— Mai e ceva, stăpâne…

— Ce?

Cavalerul îndrăznește cu timiditate:

— Nu e bine să schimbăm principiile medicinei în fiecare zi și să ne lăsăm purtați de cum bate vântul.

— Și tu ce propui atunci? se răstește Augustus la el.

Își saltă ușor capul de pe pernă.

— Să mă ardă cu fierul roșu?

Musa agită violent din mâini, încercând să se dezvinovățească.

— Nici vorbă, preabunule. Riscăm să întețim răul cu metode atât de dure.

— Atunci? ridică bătrânul glasul.

— Eu aș rămâne la regulile de bază ale tratamentului hipocratic: spălături alinătoare și leacuri blânde, care să-i permită trupului să se vindece singur.

— Un organism atât de șubrezit ca al meu? oftează descurajat Augustus.

I-a trecut supărarea. Și durerea din picior s-a mai dus. Livia îl strânge afectuos de mână, încercând să-l îmbărbăteze. Un pic mai molcom, i se adresă iscoditor lui Musa:

— Tu ce înțelegi prin leacuri blânde?

Medicul prinde curaj:

— Mă gândeam să oblojim rana alternativ, când cu frunze de varză zdrobite amestecate cu rădăcină de crin, când cu o cocă din miere și făină, să tragă puroiul…

— Astea cel puțin nu dor, șoptește încetișor bătrânul principe.

Musa adaugă ezitant:

— Ar mai trebui și o dietă corespunzătoare.

— Până și plăcerile burții vreți să mi le luați! se revoltă Augustus.

Livia murmură încetinel:

— Și Themison spunea că o să-i alcătuiască un regim riguros…

Antonius Musa își dezvelește caninii într-un rânjet batjocoritor.

— Lasă, stăpână, bazaconiile scornite de grecoteiul ăsta care pretinde că schimbă regimul alimentar în funcție de mișcările astrelor.

Principele surâde. Amândoi sunt greci, însă Musa e conștient de renumele său mondial.

Se interesează totuși, mai mult ca să-l ațâțe:

— Crezi că minte?

— Păi nu-și câștigă în felul ăsta o notorietate mai mare? răspunde celălalt exasperat.

Deci asta îl roade, se amuză împăratul: că mai e cineva care s-ar putea înălța de la statutul de angajat la cel mult mai greu de definit al prietenilor și sfătuitorilor.

Doctorul se dă mai aproape de pat.

— Ceea ce e important pentru o dietă sănătoasă este să mănânci numai lucruri proaspete, cât mai apropiate de starea lor naturală și, în nici un caz, mai mult decât cere organismul.

Involuntar, ochii Liviei coboară către colăcelul de grăsime ce-i umflă stola deasupra taliei. Să renunțe la *isicia*, acele pateuri minuscule ce ți se topesc în gură? Numai Fulvia, bucătăreasa ei, cunoaște rețeta și refuză cu încăpățânare să o destăinuie. Câte dintre prietenele ei, toate doamne din înalta societate, nu o întreabă pe furiș dacă nu cumva tocătura asta divină e din pește și raci, sau poate din ficat de porc ori cine știe din ce alte cărnuri? Ridică din umeri amuzată și le îndeamnă să se mai servească din minunățiile în formă de gălușcă învelite în prapur de miel.

Înghite în sec. Numai gândindu-se la ele, îi lasă gura apă. Oftează. Ce alte bucurii i-au mai rămas? Brusc, își îndreaptă maiestuoasă bustul. Mâncarea nu e totul în viață. Mai e și puterea. Asta o face să-și aducă aminte de scopul vizitei ei. Rămâne însă tăcută, absentă în aparență, dar așteptând un moment prielnic. Îl blestemă în gând pe doctor, care are mâncărimi pe limbă.

— Ar trebui să mai introduci în alimentație, mărite *dominus*, substanțe despre care se știe, fără putință de tăgadă, că nu pot pricinui nici un fel de vătămare.

Bătrânul principe pare subit interesat.

— Orice e mai bun decât clismele, spuse ca pentru sine.

— În primul rând, stăpâne, n-ar trebui ca pâinea să-ți lipsească de la nici o masă.

Augustus strâmbă nemulțumit din nas.

— Este o părere unanim recunoscută, insistă Musa, pe care numai Themison se încăpățânează să o nege, că pâinea conține nenumărate calități vindecătoare. Apoi mierea, untdelemnul și chiar oțetul…

Plictisit, cezarul flutură disprețuitor din mână.

Antonius Musa se scarpină încurcat în creștetul capului. Îndrăznește în cele din urmă:

— Trebuie mâncat puțin, dar des.

— Asta-i bună! se împotrivește împărăteasa.Ți-ai și găsit ce sfat să-i dai. Tu nu știi că el nu stă niciodată la masă ca omul, ci ciugulește întruna câte ceva, de ici, de colo?

— Eu nu vorbesc de mese dezordonate, stăpână, se vaită medicul, ci de un program regulat, de trei-patru ori pe zi…

— Așa, ca grecii, remarcă ironic Augustus.

Musa se tulbură un pic. Continuă însă cu tenacitate:

— Uite, de exemplu, dimineața doar câteva înghițituri de supă.

Principele plescăie apreciativ din buze. Mulțumit, medicul reia:

— Apoi, la prânz, niște legume, pește și pui. Spre după-amiază, încă o gustare.

Deși își dă seama că riscă să prelungească discuția, Livia intervine:

— Dacă aș înfuleca și eu de trei-patru ori pe zi, aș ajunge la iuțeală tot atât de lată pe cât sunt de înaltă, și tare mi-e că bietele mele picioare n-ar mai avea putere să mă țină.

Își face mâinile ghem.

— M-aș rostogoli ca o bilă.

Augustul ei soț o bate, mucalit, cu palma peste burta revărsată.

— Stai liniștită, nu mai ai mult.

Antonius Musa se așteaptă la o explozie de mânie din partea ei, dar bătrâna doamnă începe să râdă încetișor. Îndrăznește atunci temător:

— Din experiența mea, aș spune că sănătatea întregului organism constă într-o alimentație variată.

Face o plecăciune în direcția ei.

— Cel mai bine e ca vara să te ridici de la cină cât mai e încă lumină pe cer, iar iarna, cel târziu în timpul primei ore a nopții, ca să apuci să faci puțină mișcare înainte de culcare. O plimbare, de exemplu…

— Sau o tăvăleală bună prin așternuturi, chicotește Augustus.

— Cu cine? îl repede Livia, oțărâtă. Sau – mai degrabă – cu ce? Că a ta e bună de tăiat și de dat la rațe.

Bătrânul se împurpurează la față. Urmează un moment tensionat.

Încruntat, principele îi arată ușa lui Musa.

Medicul se conformează de îndată, dar nu se poate stăpâni să nu bodogăne în timp ce iese:

— Numai cei care îndrugă vrute și nevrute într-o limbă păsărească se bucură de autoritate. Nimeni nu dă crezare recomandărilor privind sănătatea dacă le înțelege.

Nici nu apucă să închidă bine ușa în urma lui, că Livia se dezlănțuie, volubilă, încercând să evite o ceartă iminentă:

— Doctorii ăștia nu sunt niciodată de acord, ca să nu-i dea celuilalt câștig de cauză.

— Asta pentru că nu există vreo lege care să pedepsească nepriceperea ce ne poate costa viața, suspină împăciuitor principele. Medicul e singurul nepedepsit pentru vina de a fi ucis un om.

Nici el nu are chef de scandal. Clatină amărât din cap:

— Nu condamn medicina în sine și nici profesia de medic. Resping însă lăudăroșeniile și pretenția la plată, dobândită pe seama unei vieți.

Amenință cu mâna în aer.

— Ba chiar, de multe ori, doctorul trece ocara pe seama pacientului, învinuit sărmanul că nu a respectat cu strictețe tratamentul, deși învață pe riscul nostru și-și câștigă experiența tot pe pielea noastră.

— Ia nu te mai agita atâta, îl mustră afectuos Livia.

Se saltă în picioare și, aplecată asupra lui, îi aranjează perna la spate cu o mână expertă. Îi pune apoi, grijulie, palma pe frunte.

— Parcă arzi un pic…

— Nu m-aș mira, surâde el. L-am chemat pe Themison pentru că m-au chinuit hemoroizii azi-noapte.

Arată spre picior:

— Nici ăsta nu mi-a dat pace.

Livia îi potrivește cuvertura sub locul bandajat.

Augustus suspină:

— Dar a venit însoțit de toată haita lui de discipoli. Mi-au zgândărit rana cu penseta. M-au palpat peste tot. O sută de mâini, reci ca gheața. Nu aveam febră dar, uite, acuma am.

Încearcă să glumească:

— Pe piatra mea funerară te rog să pui să se graveze cuvintele: „A murit de prea mulți medici."

— Ia nu mai vorbi prostii, îl repede înciudată Livia.

Îi împinge ușurel capul pe spate ca să-i așeze pe frunte un șervet ud și-i tamponează fața congestionată.

— Insidioasă este, pentru fiecare dintre noi, dulcea speranță a vindecării, șoptește la un moment dat bătrânul.

— Da' stai odată locului și nu te mai agita fără rost, îl ceartă soția cu asprime drăgăstoasă în glas.

Se așază greoaie lângă el și-i proptește șervetul ud cu o mână.

— La noi în casă n-a călcat niciodată picior de medic. Tata ne doftoricea el însuși pe toți, chiar și pe sclavi.

— A fost fără îndoială un înțelept, surâde stins Augustus. Uite că atâtea popoare trăiesc fără medici și, cu toate acestea, nu fără medicină.

Livia se înviorează.

— Doar la noi cel care se bucură de mai multă autoritate în ceea ce susține capătă pe dată putere de viață și de moarte asupra noastră…

Se întrerupe brusc văzând că soțul își trage pe el o cămașă.

— Unde te duci? întreabă surprinsă.

— Să-l chem pe Parthenicus, răspunde bătrânul principe.

Zvârle în lături învelitoarea de lână policromă și-și coboară anevoie picioarele pe scărița de la capătul patului. Livia apucă iute de jos niște papuci.

— Stai aici, zănaticule, c-ai să răcești dacă umbli așa desculț, îl suduie afectuos, în timp ce se căznește să-i vâre între degete bareta sandalelor de piele.

Imediat ce Augustus smucește nervos șnurul clopotului, cubicularul se strecoară precum o umbră înăuntru.

— Varsă-mi apă să-mi spăl gura, ochii și mâinile, îi poruncește scurt cezarul.

La atât se reduce toaleta de dimineață. Abluțiuniule adevărate le va face după-amiaza, dar și pe acestea le reduce la minimum.

— Ce haine să-ți pregătesc, stăpâne?

Augustus își scoate fața udă din șervet și dă cu ochii de cei trei frizeri care s-au strecurat cu pași de lup în urma lui Parthenicus.

— N-am nici un minut pentru voi, îi avertizează imperios.

Arată cu mâna spre camerist:

— Bărbieriți-l mai bine pe Parthenicus, că a ajuns să semene cu un țap african.

Servitorul scoate un strigăt gutural și-și acoperă speriat cu mâna cele câteva firișoare de păr din bărbiță.